

POWIATOWE CENTRUM
EDUKACJI W BRZESKU

Eksperyment i doświadczenie na lekcji fizyki w szkole podstawowej

09.12.2021 r.

Jolanta Sulma -doradca metodyczny z fizyki

POWIEDZ MI, TO ZAPOMNĘ.

NAUCZ MNIE, TO MOŻE ZAPAMIĘTAM.

ZAANGAŻUJ MNIE, TO SIĘ NAUCZĘ.

Benjamin Franklin XVIII w.

Eksperyment a doświadczenie

Doświadczenie to poparcie wiedzą praktyczną, procesu nauczania. Było już wcześniej przez kogoś wykonane i wypracowana jest instrukcja postępowania takiego doświadczenia.

Doświadczenie to jeszcze innymi słowami odtworzenie pewnych działań, które mają uzasadnić definicję danego faktu czy zjawiska.

Na przykład: pani kazała umieścić kość w słoiku octu i ta kość robiła się elastyczna. To było właśnie doświadczenie.

Eksperyment różni się od doświadczenia tym, że nie wiemy, jaki będzie wynik. Eksperyment ma na celu obalenie lub potwierdzenie założonej tezy, jest przeprowadzany w celach naukowych.

Przykład eksperymentu – naukowcy ostatnio sprawdzali, czy wstrzyknięcie starej myszy krwi młodszego osobnika wpłynie na polepszenie jej stanu zdrowia i wydłużenie życia. Nie wiedzieli jaki będzie rezultat (był pozytywny). To był eksperyment.

To jeszcze podajmy kolejny przykład, jaka jest różnica między eksperymentem a doświadczeniem.

A mianowicie, gdy robimy sobie nalewkę według przepisu babci, to jest doświadczenie.

Gdy robimy nalewkę według swojego własnego przepisu po raz pierwszy, to jest eksperyment 😊

I tak samo z pieczeniem ciasta 😊

Mimo wyraźnego rozróżnienia definicji obu terminów przeważnie dydaktycy nie stosują ich rozróżnienia traktując oba pojęcia zamiennie i uważając, że praca laboratoryjna stanowi podstawę nauczania przedmiotów przyrodniczych, a jej wartość dydaktyczna zależy od sytuacji, w jakiej jest stosowana.

Wyróżniamy pięć rodzajów eksperymentów i doświadczeń:

1. wykonywane przez nauczyciela
2. wykonywane przez nauczyciela wspólnie z uczniami
3. wykonywane przez uczniów w domu – z własnej inicjatywy uczniów lub jako praca domowa
4. wykonywane w grupach uczniowskich
5. wykonywane przez uczniów samodzielnie.

**Należy założyć, że każdy eksperyment, nawet taki,
który „nie wyjdzie”, jest bardzo wartościowy.**

- Można zaobserwować rezygnację nauczycieli z umożliwienia uczniom samodzielnego przeprowadzenia doświadczeń, w większości szkół doświadczenia prowadzone są w formie pokazu nauczycielskiego lub pokazu multimedialnego.
- Nauczyciele eliminują eksperymenty uczniowskie, zastępując je:
  - pokazem, - opisem z podręcznika, - odtworzeniem filmu.
- Sprowadzenie eksperymentu uczniowskiego do obserwacji pokazu lub filmu nie ma walorów kształcących dla uczniów i w niewielkim tylko stopniu aktywizuje uczniów.

Preambuła podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej

- 4) rozwijanie kompetencji takich jak: kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość;
- 5) rozwijanie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania i wnioskowania;
- 7) rozbudzanie ciekawości poznawczej uczniów oraz motywacji do nauki;
- 10) wszechstronny rozwój osobowy ucznia przez pogłębianie wiedzy oraz zaspokajanie i rozbudzanie jego naturalnej ciekawości poznawczej;

Najważniejsze umiejętności rozwijane w ramach kształcenia ogólnego w szkole podstawowej to:

- 3) poszukiwanie, porządkowanie, krytyczna analiza oraz wykorzystanie informacji z różnych źródeł;
- 6) praca w zespole i społeczna aktywność;

Jestem głęboko przekonany, że powinniśmy powoli wygaszać system klasowo - lekcyjny.

Nauczanie przedmiotowe jest przeszłością, historią podręcznikową. Spełniło już swoją rolę i jeżeli szkoła nie chce być nadal marginalizowana, musi od tego odejść.

Prof. Stanisław Dylak
Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Studiów Edukacyjnych
Zakład Pedagogiki WSE

Podstawa programowa przedmiotu fizyka
II etap edukacyjny: klasy IV–VIII

Cele kształcenia – wymagania ogólne

- I. Wykorzystanie pojęć i wielkości fizycznych do opisu zjawisk oraz wskazywanie ich przykładów w otaczającej rzeczywistości.
- II. Rozwiązywanie problemów z wykorzystaniem praw i zależności fizycznych.
- III. Planowanie i przeprowadzanie obserwacji lub doświadczeń oraz wnioskowanie na podstawie ich wyników.**
- IV. Posługiwanie się informacjami pochodzącymi z analizy materiałów źródłowych, w tym tekstów popularnonaukowych.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Wymagania przekrojowe. Uczeń:

- 3) rozróżnia pojęcia: obserwacja, pomiar, doświadczenie; przeprowadza wybrane obserwacje, pomiary i doświadczenia korzystając z ich opisów;
- 4) opisuje przebieg doświadczenia lub pokazu; wyróżnia kluczowe kroki i sposób postępowania oraz wskazuje rolę użytych przyrządów;
- 9) przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas wykonywania obserwacji, pomiarów i doświadczeń.

II. Ruch i siły. Uczeń:

18) doświadczalnie:

- a) ilustruje: I zasadę dynamiki, II zasadę dynamiki, III zasadę dynamiki,
- b) wyznacza prędkość z pomiaru czasu i drogi z użyciem przyrządów analogowych lub cyfrowych bądź oprogramowania do pomiarów na obrazach wideo,
- c) wyznacza wartość siły za pomocą siłomierza albo wagi analogowej lub cyfrowej.

III. Energia.

Nie ma punktu dotyczącego doświadczeń.

IV. Zjawiska cieplne. Uczeń:

10) doświadczalnie:

- a) demonstruje zjawiska topnienia, wrzenia, skraplania,
- b) bada zjawisko przewodnictwa cieplnego i określa, który z badanych materiałów jest lepszym przewodnikiem ciepła,
- c) wyznacza ciepło właściwe wody z użyciem czajnika elektrycznego lub grzałki o znanej mocy, termometru, cylindra miarowego lub wagi.

V. Właściwości materii. Uczeń:

9) doświadczalnie:

- a) demonstruje istnienie ciśnienia atmosferycznego; demonstruje zjawiska konwekcji i napięcia powierzchniowego,
- b) demonstruje prawo Pascala oraz zależność ciśnienia hydrostatycznego od wysokości słupa cieczy,
- c) demonstruje prawo Archimedesesa i na tej podstawie analizuje pływanie ciał; wyznacza gęstość cieczy lub ciał stałych,
- d) wyznacza gęstość substancji z jakiej wykonany jest przedmiot o kształcie regularnym za pomocą wagi i przymiaru lub o nieregularnym kształcie za pomocą wagi, cieczy i cylindra miarowego.

VI. Elektryczność. Uczeń:

16) doświadczalnie:

- a) demonstruje zjawiska elektryzowania przez potarcie lub dotyk,
- b) demonstruje wzajemne oddziaływanie ciał naelektryzowanych,
- c) rozróżnia przewodniki od izolatorów oraz wskazuje ich przykłady,
- d) łączy według podanego schematu obwód elektryczny składający się ze źródła (akumulatora, zasilacza), odbiornika (żarówki, brzęczyka, silnika, diody, grzejnika, opornika), wyłączników, woltomierzy, amperomierzy; odczytuje wskazania mierników,
- e) wyznacza opór przewodnika przez pomiary napięcia na jego końcach oraz natężenia prądu przez niego płynącego.

VII. Magnetyzm. Uczeń:

7) doświadczalnie:

- a) demonstruje zachowanie się igły magnetycznej w obecności magnesu,
- b) demonstruje zjawisko oddziaływania przewodnika z prądem na igłę magnetyczną.

VIII. Ruch drgający i fale. Uczeń:

9) doświadczalnie:

- a) wyznacza okres i częstotliwość w ruchu okresowym,
- b) demonstruje dźwięki o różnych częstotliwościach z wykorzystaniem drgającego przedmiotu lub instrumentu muzycznego,
- c) obserwuje oscylogramy dźwięków z wykorzystaniem różnych technik.

IX. Optyka. Uczeń:

14) doświadczalnie:

- a) demonstruje zjawisko prostoliniowego rozchodzenia się światła, zjawisko załamania światła na granicy ośrodków, powstawanie obrazów za pomocą zwierciadeł płaskich, sferycznych i soczewek,
- b) otrzymuje za pomocą soczewki skupiającej ostre obrazy przedmiotu na ekranie,
- c) demonstruje rozszczepienie światła w pryzmacie.

Warunki i sposób realizacji

(podstawa programowa z fizyki)

Eksperymentowanie, rozwiązywanie zadań problemowych oraz praca z materiałami źródłowymi winny stanowić główne obszary aktywności podczas zajęć fizyki.

Przeprowadzony przez uczniów eksperyment – obojętnie czy jego wynik był zgodny z przewidywaniem (hipotezą), czy nie – zawsze wzbogaca ich obiektywną wiedzę o badanym fragmencie rzeczywistości oraz ich umiejętności badawcze.

Rozwija też ciekawość świata, odwagę i krytyczne, samodzielne myślenie.

Kompetencje, których znaczenie wykracza daleko poza szkolne mury.

Prof. dr hab. Stanisław Dylak

pedagog, profesor Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu,
kierownik zakładu Pedeutologii na Wydziale Studiów Edukacyjnych.

Doświadczenia do wykonania:

KRYTERIA WYKONYWANIA DOŚWIADCZEŃ

1. Proste - łatwe do zdobycia materiały, nieskomplikowane, powtarzalne, krótkie
2. Trafne - pokazuje zjawisko, o którym mówimy
3. Atrakcyjne - dla nas samych jest ciekawe, to pomaga nam inspirować pozostałych
4. Dostosowane do wieku uczniów
5. **Bezpieczne!**

Dziękuję za uwagę !

jolantasulma@pce-brzesko.pl

Tel: 728 479 755